

Danskernes adfærd og holdninger til corona-epidemien

Resultater fra HOPE-projektet
Professor Michael Bang Petersen
Professor Andreas Roepstorff

11/8/2020

SCHOOL OF BUSINESS AND SOCIAL SCIENCES
AARHUS UNIVERSITET

HOPE

1 HOPE-projektet giver en løbende monitorering af corona-epidemien set med befolkningens øjne

1.1 Baggrund for undersøgelsen

Grundkernen i at håndtere en epidemi er, at befolkningen skal ændre adfærd på centrale områder i deres professionelle og private liv, og de skal gøre det hurtigt. Det er de raskes adfærd i dag, der skaber næste uges smitteudvikling. Er alle grupper i samfundet tilstrækkeligt opmærksomme, føler de sig tilstrækkeligt klædt på, og følger de rent faktisk myndighedernes råd? Disse spørgsmål er afgørende for at stoppe epidemien. I et demokrati kræver det troværdigt politisk lederskab at sikre befolkningens adfærdsændringer. Vi måler derfor også løbende befolkningens bekymringer og deres opbakning til den førte politik. Det er en klassisk samfundsfaglig problemstilling at beskrive og forudsige adfærdsændringer. Vores undersøgelser følger udviklinger i danskernes reaktioner på corona-epidemien på baggrund af vores erfaringer med samfundsvidenskabelig forskning og metode. Datagrundlaget indsamles som del af HOPE-projektet (www.hope-project.dk), der er finansieret med 27 millioner kroner af Carlsbergfondet.

Michael Bang Petersen

Professor, PhD
Department of Political Science
Aarhus University, Denmark

Andreas Roepstorff

Professor, PhD
Interacting Minds Centre
Aarhus University, Denmark

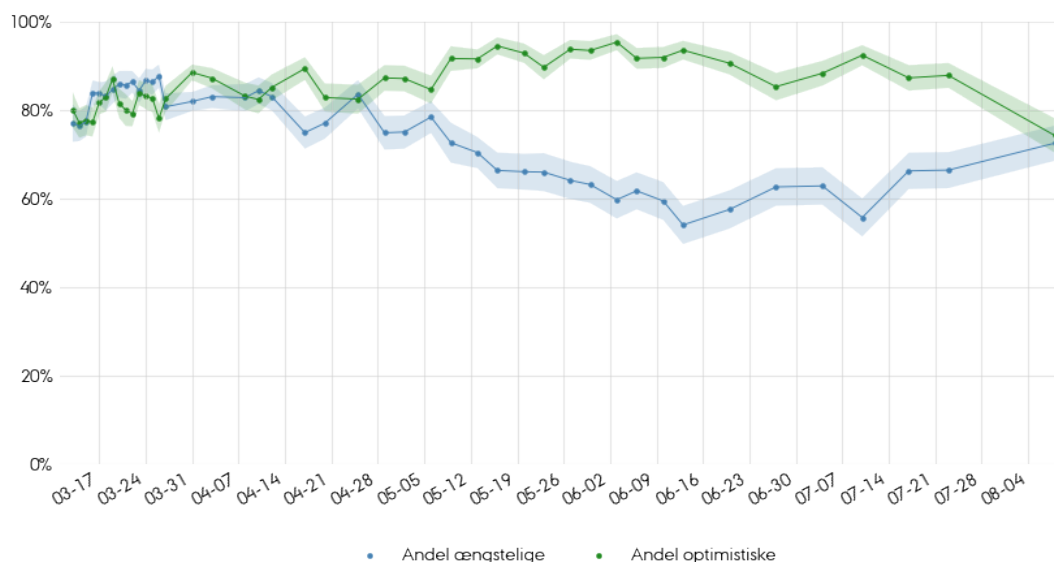
2 Stigende smittetal og nødvendigheden af kommunikation.

2.1 Hovedresultater fra undersøgelsen - 11. august 2020

- Rapporten indeholder data til og med uge 32, hvor mange danskere er begyndt på arbejdslivet efter sommerferien. Der har i længere tid været jævnt stigende smittetal. Fredag d. 7/8 kom udmeldingen om, at der bliver krav om mundbind i den offentlige transport i Aarhus. Dette er dog så sent i indsamlingsperioden, at det kun i begrænset omfang er afspejlet i denne rapport's data.
- Det er bemærkelsesværdigt, at andelen af danskere, der i høj grad er optimistiske i forhold til, at Danmark får kontrol over coronavirussen er faldet jævnt siden midten af juli. Den er nu på det laveste niveau siden dataindsamlingen begyndte midt i marts måned. Samtidig er andelen af befolkningen, der er i høj grad frygter konsekvenserne af coronavirusen steget jævnt siden medio juli, og den er nu på det højeste niveau siden medio marts. Ændringerne i disse to parametre er markante, og foregriber tidsligt den seneste stigning i smittetallene. Dette kunne tyde på, at befolkningens generelle fornemmelse for potentialet for smitteudvikling har været forholdsvis præcist i den seneste periode.
- Danskerne udtrykker mest bekymring for landets økonomi, og den har været svagt stigende den sidste måned. Der har også været markante stigninger i bekymringerne for en selv og den nærmeste familie og samfundets udsatte.
- Efter længere tids fald tyder den allerseneste måling på en øgning i andelen af befolkningen, der i høj grad føler, de har ændret adfærd.
- Denne adfærdscændring kommer dog ikke udtrykt i øget håndhygiejne, der er relativt konstant, eller i at undgå lokaler med mange mennesker, der er jævnt faldende. I genåbningen ser vi en stigning i antallet af kontakter. Siden midten af april er det gennemsnitlige antal kontakter steget fra 3 til 10 - men dette har stabiliseret sig omkring 10 den seneste måned. Fremmede udgør størstedelen af vores kontakter med personer udenfor husstanden.
- Opbakningen til den førte politik er generelt høj og stabil. Gennem hele perioden har der været et højt niveau af tillid til de nationale sundhedsmyndigheder.
- Samlet vurderes det, at danskerne fortsat er meget opmærksomme på coronavirus. Den stigende bekymring og mindre optimisme er markante træk, som ser ud til at sætte ind længe inden de seneste tiltag til at mindske smitten, så som at stoppe fase fire i genåbningen og at indføre lokale mundbindshenstillinger og -påbud. Det er positivt, og det tyder på, at befolkningen som helhed har en endog meget god fornemmelse for situationens alvor. Selv om bekymringen stiger og flere føler, de har ændret adfærd, er tendensen i de "klassiske" sundhedsråd om at holde afstand og fokusere på håndhygiejne negativ eller konstant. Det kan kræve opmærksomhed. Der er flere potentielle forklaringer: Det er muligt, at danskerne gerne vil handle smitteforebyggende, men at det er svært at se, hvordan man bedst gør det i et samfund under genåbning. Ligeledes er det muligt, at danskerne gerne vil agere smitteforebyggende, men at opfattelsen af, hvad rådene konkret betyder, har ændret sig (eksempelvis at de ikke længere tolkes så restriktivt, se også https://github.com/mariefly/HOPE/raw/master/Danskernes_Adfærd_Og_Holdninger_Til_Corona-epidemien_0729.pdf). Begge forhold tyder på, at der kan være brug for, at myndighederne udvikler og deler konkrete 'best practices' snarere end blot at kommunikere abstrakte principper om håndvask og afstand. Under den første del af nedlukningen var kommunikation af bekymring og værdimæssige appeller vigtig som motivation til adfærdscændringer, mens den vigtigste faktor for den konkrete smitteforebyggende adfærd var en klar forståelse af sundhedsrådenes indhold (<https://psyarxiv.com/uzwgf/>). Her kan der være brug for at forny dette indhold i lyset af, at samfundet hverken er helt lukket eller helt åbent. Det er også muligt, at der ikke er en oplevelse af, at centrale dele af danskernes virkelighed reelt understøtter smitteundvigende adfærd. Her kan der være behov for øget kommunikation til de niveauer, der er med til at sætte rammerne for dagligdagen, eksempelvis arbejdsgivere, butikschefer, institutionsledelser etc.

3 Optimismen er faldet markant de seneste to uger og har nået det laveste niveau siden marts. Bekymringen er fortsat stigende.

3.1 Udvikling i danskernes holdning til corona-epidemien

Note: N = 24.791. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad frygter du konsekvenserne af den nuværende situation med corona-virussen" og "2) I hvilken grad er du optimistisk i forhold til at Danmark indenfor den nærmeste fremtid kan få kontrol over corona-virussen."

3.2 Vi forventer, at kommunikationen forløber i tre faser

Fase 1: Ændring af hidtige vaner

Her er det afgørende, at befolkningen oplever en balance mellem ængstelighed og optimisme. Borgere skal være ængstelige nok til at kunne ændre deres vaner, og optimistiske nok til, at de er motiverede til det.

Fase 2: Etablering af nye vaner

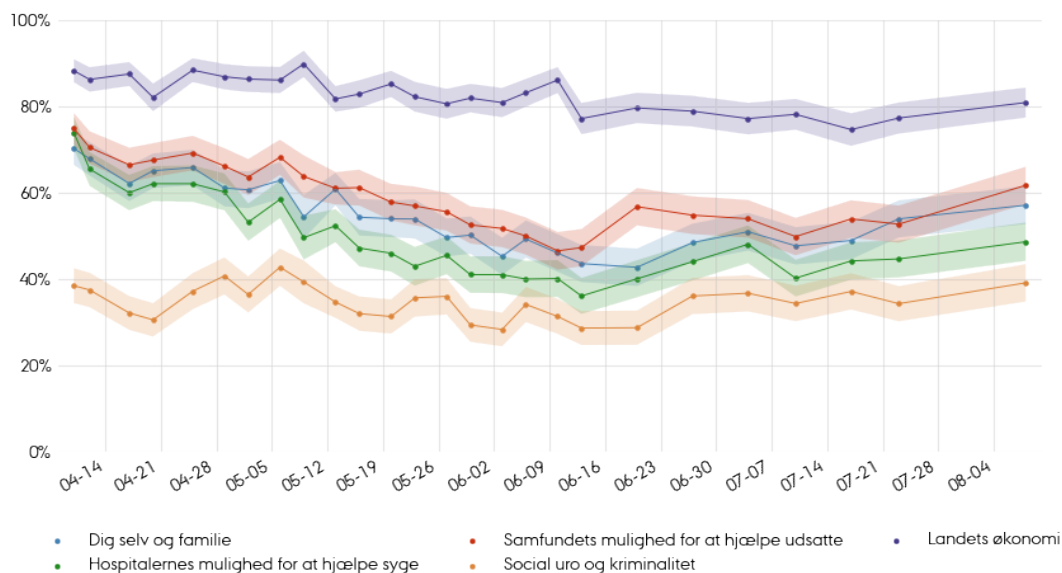
Når befolkningen har lært at "stå sammen om at holde afstand" skal disse vaner grundfæstes og en ny hverdag begynde. Ængstelse på dette tidspunkt kan være tegn på mental mistrivsel, og det er vigtigt, at befolkningen kan bevare optimisme under isolationen.

Fase 3: Genåbning af samfundet

Under genåbningen af samfundet placeres ansvaret for at "holde afstand" på den enkelte. Fra et smitteperspektiv er det derfor vigtigt, at optimismen under genåbningen ikke fører til et tilbagefald til de gamle vaner. Hvis smittespredningen stiger for meget, kan det medføre nye behov for at lukke lokalt ned og dermed en tilbagevenden til Fase I.

4 Danskerenes bekymringsniveau er stigende. Særligt bekymringen for samfundets mulighed for at hjælpe de udsatte er steget de seneste uger. Den største bekymring er fortsat den danske økonomi.

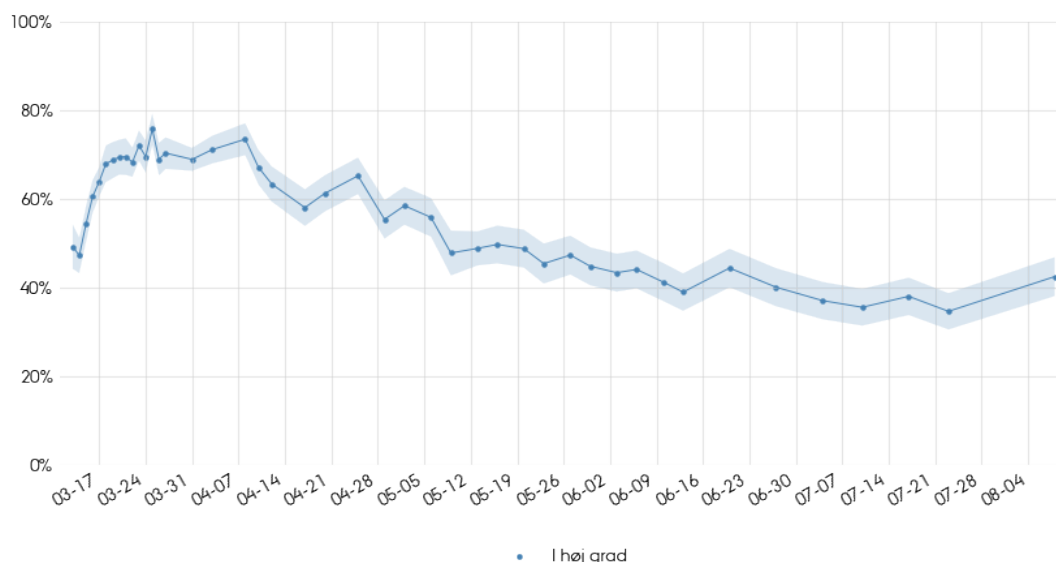
4.1 Udvikling i danskernes bekymring

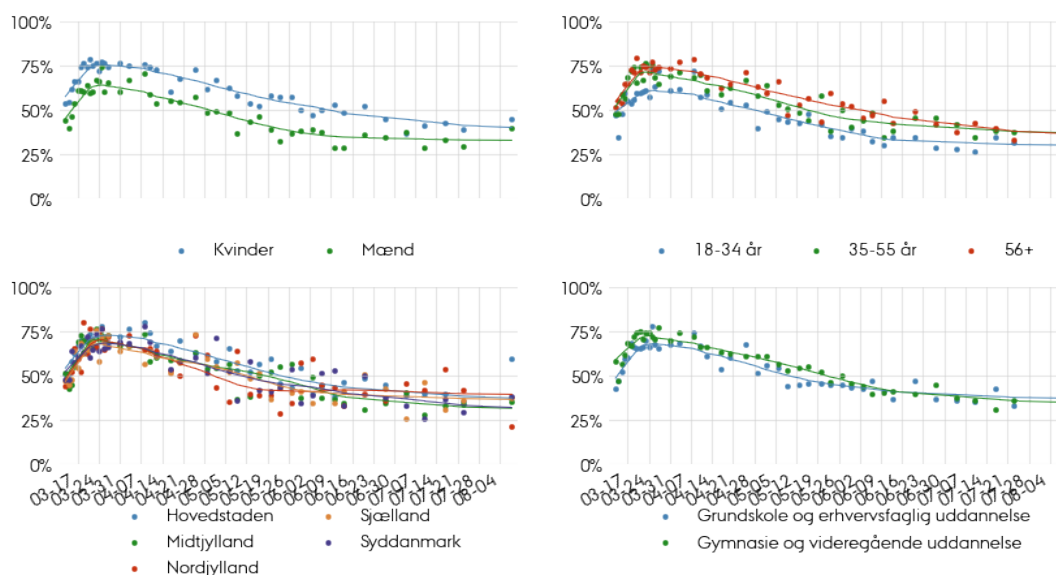
Note: N = 13.361. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad er du bekymret for konsekvenserne af corona-virussen... 1) for dig og din familie?, 2) for hospitalernes mulighed for at hjælpe syge?, 3) for samfundets mulighed for at hjælpe de udsatte?, 4) på social uro og kriminalitet?, 5) på landets økonomi?"

5 Efter en lang periode med et fald i graden af oplevede adfærdsændringer, ses der tegn på en stigning i andelen af danskerne, som i høj grad oplever at have ændret adfærd. Det er yngre mænd som i mindst grad oplever at have ændret adfærd.

5.1 Andel af befolkningen, der oplever høj grad af ændret adfærd

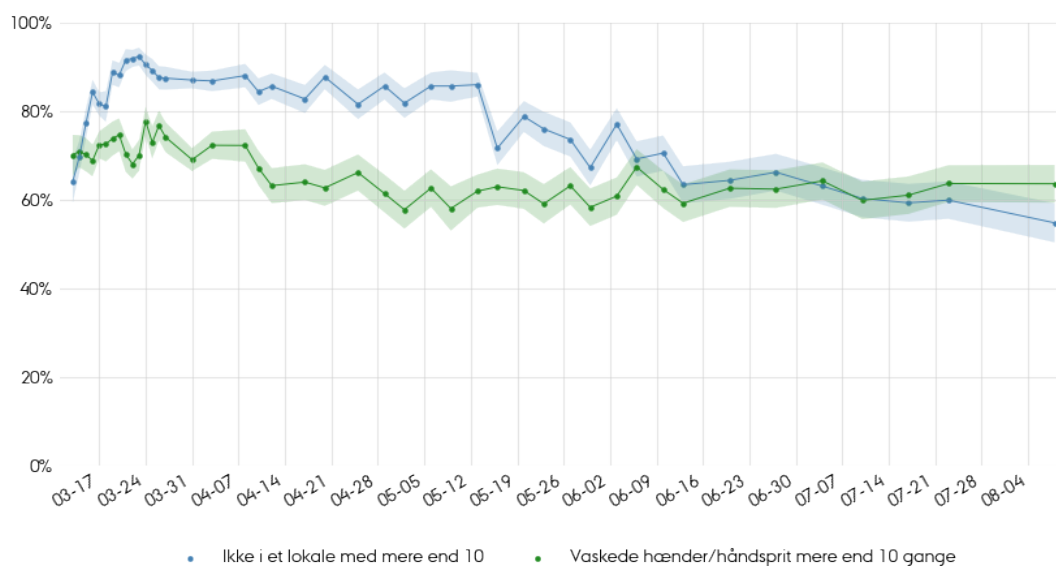
5.1.1 Udvikling i danskernes adfærd fordelt på demografiske variable

Note: N = 24.791. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at den nuværende situation med corona-virussen har fået dig til at ændre adfærd for at undgå at sprede smitte?", opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse.

- 6 Andelen af danskere, der undgår lokaler med mere end 10 personer er faldet til laveste niveau for hele perioden. Danskerne opretholder fortsat et stabilt niveau ift. håndhygiejne. Dette kan fortolkes således, at danskerne på trods af de ændrede rammer i forbindelse med genåbningen fortsat er opmærksomme på at udvise smitteforebyggende adfærd.

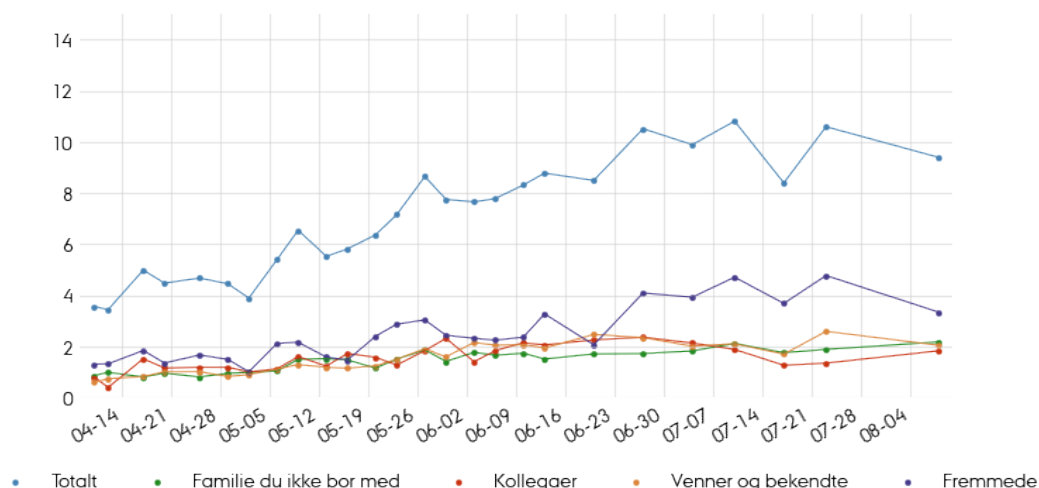
6.1 Udvikling i danskernes selvrapporterede smitteforebyggende adfærd

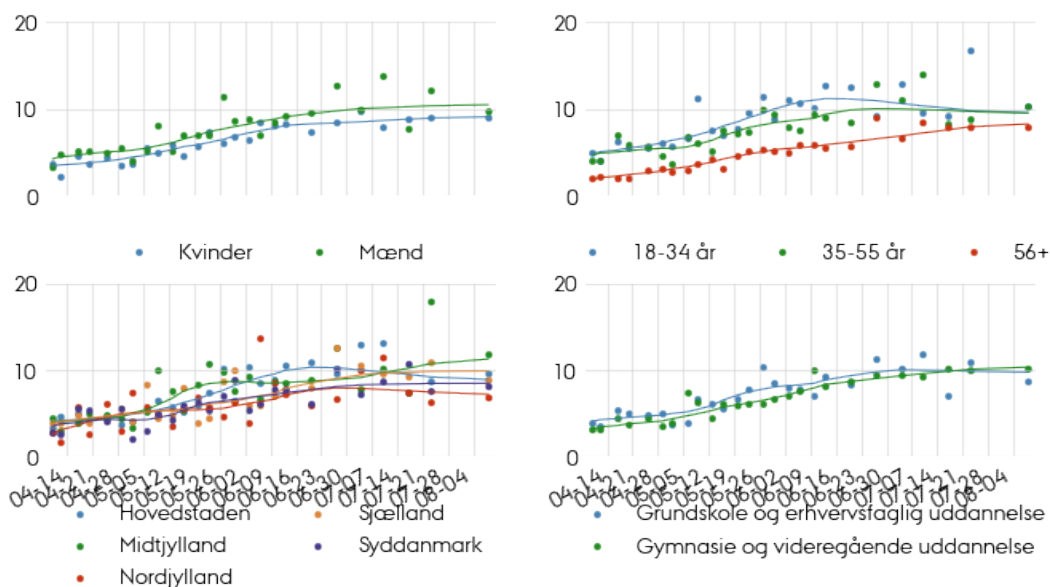
Note: N = 24.759. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret henholdsvis 1) "Nej" og 2) "+10" til følgende spørgsmål: 1) "Var du i et lokale med mere end 10 mennesker i går?" og 2) "Hvor mange gange vil du anslå, at du vaskede hænder eller brugte håndsprit i går?"

7 Antallet af kontakter har stabiliseret sig på omkring 10 kontakter i løbet af et døgn. Det er fortsat fremmede, der udgør størstedelen af danskernes kontakter. Dette kan etablere nye smittekæder.

7.1 Udvikling i danskernes kontaktdadfærd

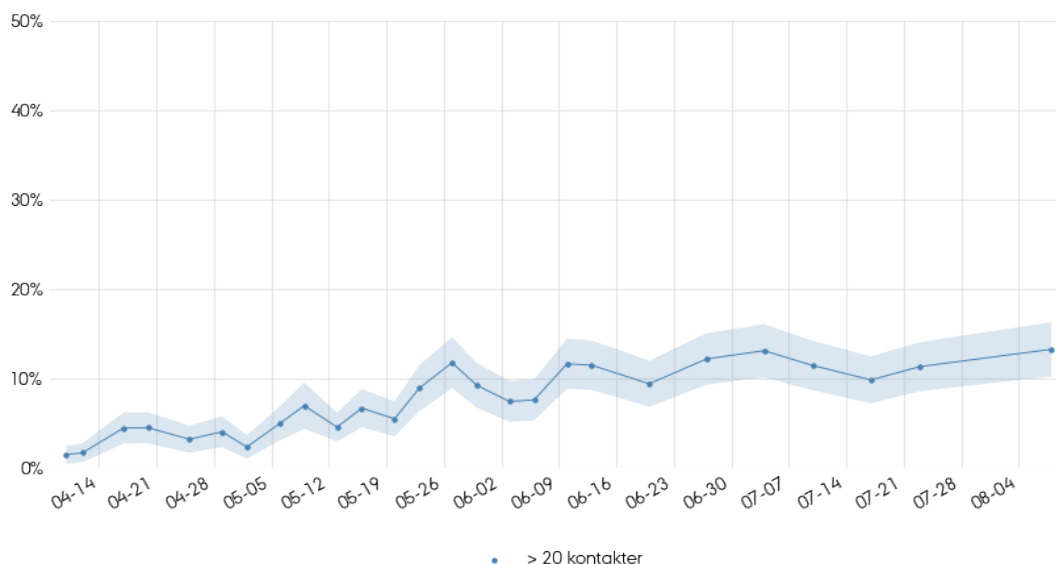
7.1.1 Udvikling i danskernes kontaktdadfærd fordelt på demografiske variable

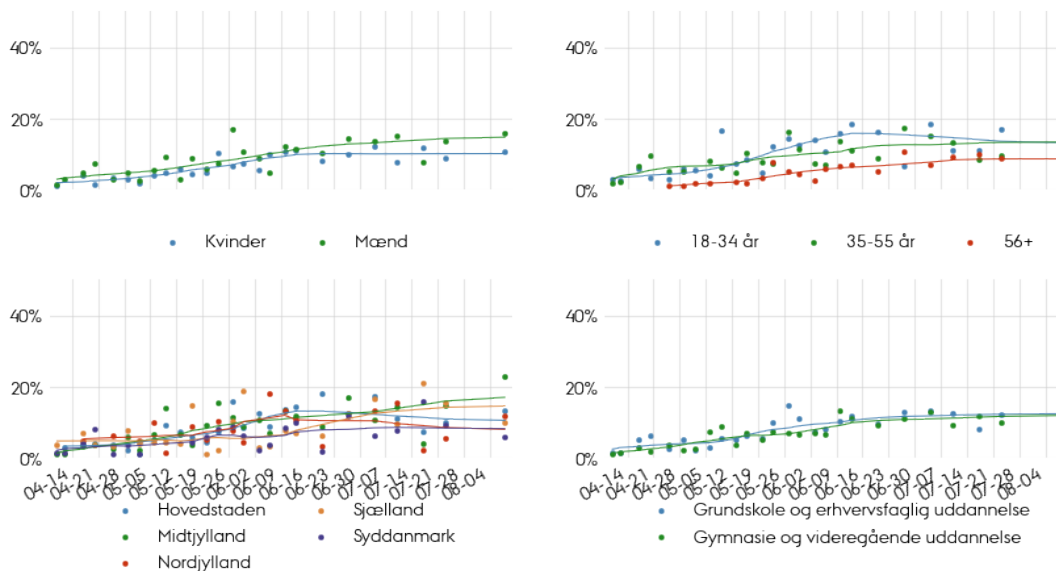
Note: N = 13.287. Figuren viser udviklingen i det gennemsnitlige antal kontakter for henholdsvis 1) Øvrig familie, som du ikke bor sammen med, 2) Kollegaer, 3) Venner og bekendte (dvs. folk du kender navnet på), og 4) Fremmede (dvs. folk som du ikke kendte i forvejen), opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse. Kontakter forstås her som personer, man har været tættere på end 2 meter i mindst 2 minutter.

8 Andelen af danskerne, som har mange kontakter (dvs. mere end 20) på et enkelt døgn, har siden starten af juni været stabil på omkring 10-13 %. Særligt ældre har minimal kontakt til andre. Unge mænd udgør den gruppe med flest kontakter med andre.

8.1 Andelen af potentielle superspredere

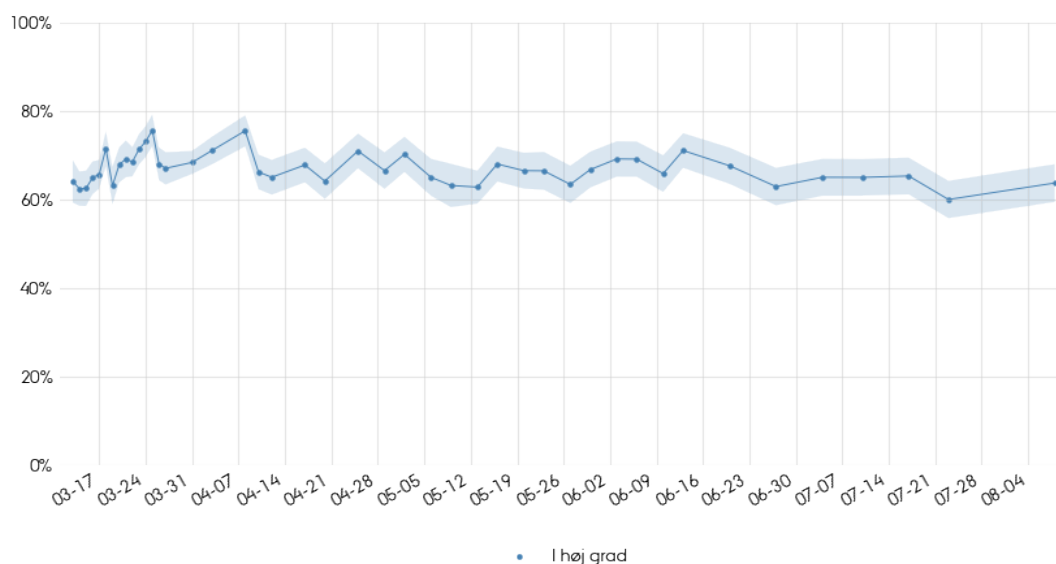
8.1.1 Udvikling i antal med mere end 20 kontakter fordelt på demografiske variable

Note: N = 13.287. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har haft mere end 20 kontakter det seneste døgn, opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse. Kontakter forstås her som personer, man har været tættere på end 2 meter i mindst 2 minutter.

9 Forskning i epidemier viser, at følelsen af at have tilstrækkelig viden er vigtig for borgernes efterlevelse af sundhedsmyndighedernes råd. Andelen af danskerne som føler, at de har den fornødne viden, har været relativt høj og stabil igennem hele corona-krisen.

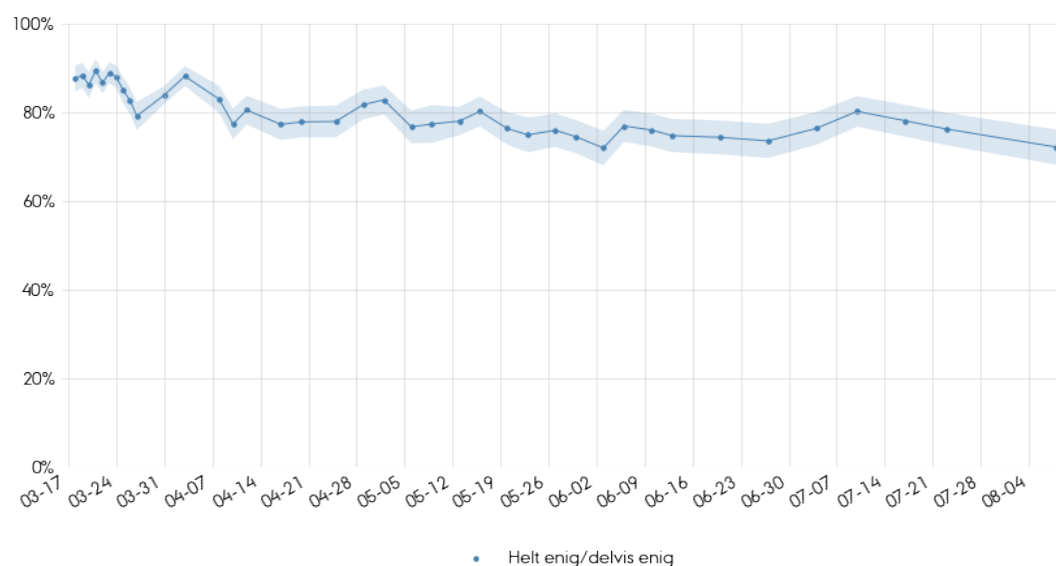
9.1 Andel af befolkningen, der i høj grad føler, at de har tilstrækkelig viden om, hvordan det som borgere skal forholde sig corona-virussen

Note: N = 24.791. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at du har tilstrækkelig viden om, hvordan du som borger bør forholde dig til corona-virussen?"

10 Gennem hele perioden har der været stor opbakning til den førte politik for at håndtere corona-virussen.

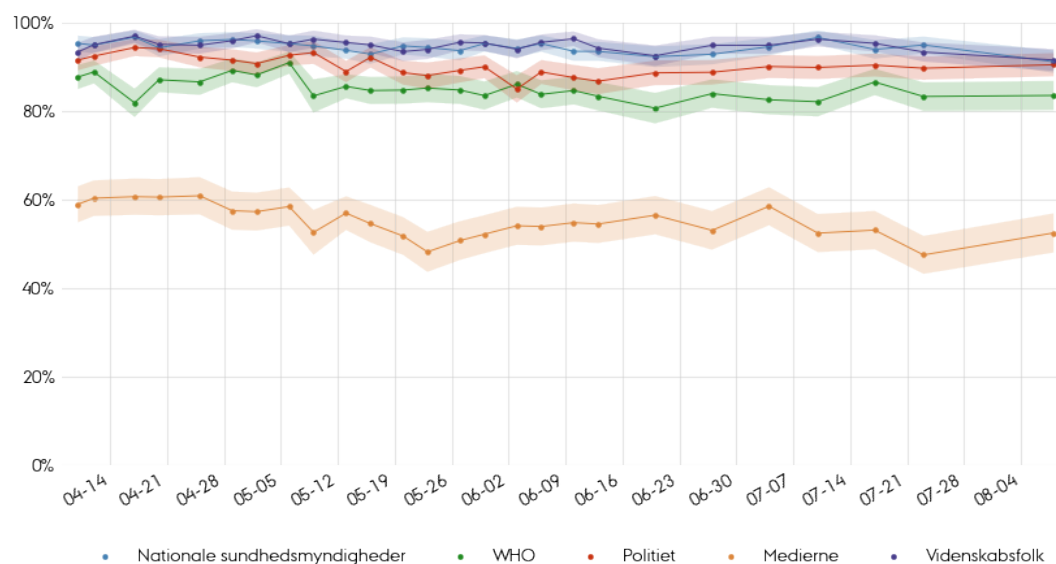
10.1 Udvikling i andelen, der mener, at regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen

Note: N = 21.788. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen."

11 Danskerne har haft et konstant højt niveau af tillid til både de nationale myndigheder, WHO, politiet og videnskabsfolk. Der er et markant lavere niveau af tillid til medierne.

11.1 Udvikling i danskernes tillid til autoriteter og organisationer

Note: N = 13.361. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "Hvor meget stoler du på de følgende institutioner, når det kommer til corona-krisen? 1) De nationale sundhedsmyndigheder, 2) Verdenssundhedsorganisationen (WHO), 3) Politiet, 4) Medierne, 5) Videnskabsfolk."